

**РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(ЛЮТИЙ–БЕРЕЗЕНЬ 2022 Р.)**

Релігія відіграє важливу роль у суспільстві. Вона є регулятором та “психологом” для багатьох віруючих. В умовах війни, яка розгорнулася в Україні від 24 лютого 2022 року, духовні лідери звертаються до народу із словами підтримки та розради, у храмах зосереджено гуманітарну допомогу для переселенців. Відтак, крім військового фронту, існує також духовний фронт у душах українців, які борються з відчуттям страху, болю, горя, зневіри. Допомогти вижити у складних умовах війни допомагає релігія. З огляду на це, важливо зрозуміти та визначити роль релігійного чиннику у війні росії проти України впродовж кінця лютого – березня 2022 року.

Україна – релігійна держава, адже близько 90% громадян вважають, що вірять у Бога. Свою віру вони виявляють через приналежність до різних конфесій та деномінацій. Повномасштабне військово-втручання росії в Україну супроводжується знищенням інфраструктури, військових об’єктів, адміністративних будівель, релігійних споруд тощо. Дослідження показують, що людина звертається до Бога у критичних моментах життя, яким нині для мільйонів українців стала війна. У цей важкий час релігійні діячі та спільноти намагаються бути із своїм народом, допомогти духовно та матеріально, надати опіку людям, які втратили свого родича чи друга...

Кожна із релігійних організацій України висловлює свою підтримку Україні та її народу. Зокрема, найбільшою релігійною спільнотою є Православна церква України на чолі з митрополитом Епіфанієм. З початку вторгнення росії до України, предстоятель церкви засудив акт агресії росіян проти українців. Кожного дня він намагався звертатися до своїх віруючих в Україні із словами підтримки, які надихали серця нашого народу до мужності та витривалості у важких випробуваннях [1]. ПЦУ активно збирала гуманітарну допомогу для жителів, які постраждали від російської агресії. У багатьох храмах України створювались пункти збору матеріальної допомоги для тих, хто її потребував [2].

Чимало архієреїв ПЦУ звертались із закликом до росії та її народу припинити кровопролиття в Україні. Значна частина священнослужителів Православної церкви України перебувала пліч-о-пліч із українськими військовими на передовій як капелани, надаючи духовну опіку над ЗСУ. На жаль, траплялись випадки загибелі священників ПЦУ від рук окупантів. Деякі священнослужителі були захоплені у полон російськими військовими.

Другою за кількістю релігійною спільнотою України є Російська православна церква в Україні (Українська Православна церква) на чолі з митрополитом Онуфрієм. Одразу після початку російського наступу на Україну митрополит Онуфрій звернувся до росії із закликом припинити кровопролиття, порушуючи заповідь Христа про любов до свого ближнього [3].

Щодо вищого керівництва РПЦвУ, то їх думки стосовно війни є різними. Зокрема, Сумська єпархія, яка зазнала значних руйнувань від російської армії, заявила про відмову згадувати Московського патріарха Кирила на богослужіннях [4]. Львівська єпархія розпочала розглядати питання про вихід зі складу РПЦ та приєднання до ПЦУ. Митрополит Тернопільський Сергій публічно відмовився від усіх нагород, які він отримав від Московської патріархії та російської влади [5].

Під час військового вторгнення до України значна частина парафій Російської православної церкви в Україні заявила про бажання розірвати зв'язок із Московським патріархатом та приєднатись до ПЦУ. Свої дії вони мотивували тим, що патріарх Кирило не засудив війну, а, фактично, благословив її. Упродовж місяця до ПЦУ приєднались близько 100 парафій [6]. Загалом РПЦвУ має понад 15 тисяч зареєстрованих релігійних організацій, що менше 1% від загальної кількості. Таким чином, чимало українців ще й досі дезорієнтовані через пропагандистські дії кліриків РПЦвУ. У багатьох храмах цієї церкви представники територіальної оборони та свідомі українці знайшли зброю та продукти для російської армії, а деякі священники здійснювали диверсійні акти проти України.

29 березня 2022 р. у Верховній Раді України було зареєстровано законопроект, за яким РПЦвУ забороняється, а все її майно повинно бути націоналізовано впродовж 48 годин. Стосовно цього подання існують різні погляди, зокрема, деякі вважають, що воно не на часі, бо два фронти не потрібно в Україні. Інші припускають, що РПЦвУ потрібно заборонити, доки вона не завдала нової шкоди Україні. За цим законопроектом, найбільші лаври України, які знаходяться в юрисдикції РПЦвУ, мають бути передані державі [7].

Між тим близько 80 храмів РПЦвУ було пошкоджено або повністю зруйновано окупантами. Зокрема, обстрілам піддалася Святогірська лавра, що на Донеччині, внаслідок чого було поранено одного із єпископів [8]. На нашу думку, у РПЦвУ залишається шанс реабілітуватись перед українським суспільством, розірвавши зв'язок із Московським патріархатом, та приєднатися до ПЦУ. Якщо Російська церква в Україні залишиться на тих позиціях, що й до вторгнення, то у неї немає майбутнього у нашій державі. І це закономірно.

Третьою за чисельністю релігійною конфесією України є Українська Греко-Католицька церква на чолі із Верховним Архієпископом Святославом. Ця церковна структура завжди визначалась проукраїнською позицією, підтримувала та допомагала українським військовим і народу у важкі часи.

Від початку російського вторгнення в Україну, Блаженніший Святослав щодень звертався у ЗМІ із закликом любові до ближнього, підтримки, мужності й витривалості у складний момент життя країни. З перших днів війни Глава УГКЦ засудив агресію Росії проти України, закликавши негайно припинити військові дії та вбивства мирних жителів [9].

Храми УГКЦ, за прикладом ПЦУ, стали місцем збору гуманітарної допомоги військовим та мирним жителям окупованих територій. Їх також використовували як бомбосховища під час обстрілів (наприклад, Патріарший собор Воскресіння Христового у Києві) [10]. Активною є благодійна соціальна організація УГКЦ “Карітас”, що займається збором гуманітарної допомоги. Єпископи ГКЦ за кордоном також активно проводять збір допомоги для українців [11]. Десятки тонн гуманітарної допомоги було надіслано за посередництвом УГКЦ із США, Канади, Бразилії, Аргентини, Австралії, країн Західної Європи. Владики УГКЦ залишаються голосом України за її межами, де намагаються донести світовій громадськості звірства росії проти України та її народу.

В Україні існує значна кількість інших релігійних спільнот. Зокрема, Саїд Ісмаїлов, муфтії Духовного управління мусульман України звернувся із закликом до усіх мусульман скласти зброю і не воювати на боці росії. Головний рабин України Моше Реувен Асман засудив дії росії, насамперед, обстріл Бабиного Яру у Києві, де було знищено мільйони євреїв. Із схожими закликами щодо агресивних дій росії в Україні виступили і громади протестантів, буддистів та рідновірців.

Слова підтримки для України висловлювали й очільники світових релігійних спільнот. Зокрема, Глава Католицької Церкви – Папа Римський Франциск заявив про свою близькість з народом України, який переживає складні часи державотворення. За його ініціативи було проведено акт посвяти Непорочному Серцю Марії України та росії у Ватикані. В момент посвячення, у молитві єднались католицькі єпископи з усього світу [12].

Духовний лідер католиків благословив кардинала Конрада Красєвського на місію до України, провів зустрічі із людьми, які вимушено виїхали з України, а також привіз апостольське благословення для нашої держави. Пізніше він передав карету швидкої медичної допомоги із Ватикану для українських медиків, які рятують поранених українців. Папа Франциск самостійно відвідував поранених українських дітей, які перебували на лікуванні у Ватикані. Крім того, під час апостольської подорожі на Мальту, Папа засудив дії путіна в Україні. Це свідчить про те, що Католицька церква перебуває поруч із українським народом, надаючи духовну та матеріальну допомогу.

Із словами підтримки для України виступили й представники світових православних Церков. Зокрема, Вселенський патріарх Варфоломій засудив дії росії та приїхав до Польщі, щоб таким чином заявити про свою підтримку Україні [13]. Несприйняття політики путіна в Україні лунали й з уст Олександрійського патріарха Теодора, Румунського патріарха – Данила, Варшавського митрополита – Савви, Грузинського патріарха – Іллі.

Очікуваною виявилась позиція Російської православної церкви на чолі із патріархом Кирилом. З початком вторгнення росії до України він жодного разу не згадав про звірства, які здійснюють російські солдати стосовно українців. Більше того, Кирило благословив військових

на війну, подарувавши вищому військовому російському керівництву ікону Богородиці, щоб охороняла їх на «спецоперації на Україні» [14].

За ці дії патріарх Кирило піддався критиці з боку інших Православних Церков. Навіть висували пропозиції виключити РПЦ із Всесвітньої Ради Церков та релігійних організацій. Із словами осуду виступили й деякі священнослужителі РПЦвУ [15]. Вони запропонували звернутися до Собору Древніх Східних Церков з метою осудити дії патріарха Кирила, який відкрито підтримує війну в Україні.

Дещо відмінною є позиція Російської Православної Церкви за кордоном (РПЦЗ). Вони одразу виступили проти війни росії в Україні. Синод РПЦЗ дозволив припинити поминання патріарха Московського Кирила на богослужіннях. Цим правом скористалась значна кількість парафій. А в Нідерландах одна із парафій РПЦ вирішили перейти до Вселенського Патріархату.

Таким чином, війна об'єднала всіх українців незалежно від соціального походження, політичних вподобань та релігійних переконань. Багато релігійних спільнот “забули” за розбіжності, що існували між різними Церквами до війни. Всі об'єднались навколо єдиної мети – збереження незалежності України. Православні, католики, протестанти, мусульмани, євреї – згуртувалися та почали молитись єдиному Богу, який є надією для мільйонів українців на порятунок від російських окупантів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Звернення митрополита Епіфанія до українців. 2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/03/02/zvernennya-mytropolitya-epifaniya-do-ukrayincziv-ukrayina-peremagaye/>
2. ПЦУ передала допомогу для пологового будинку та захисників столиці. 2022. URL: <https://df.news/2022/03/18/ptsu-peredala-dopomohu-dlia-polohovoho-budynku-ta-zakhysnykiv-stolytsi/>
3. Кізілова С. Митрополит УПЦ МП підтримав ЗСУ і закликав путіна припинити війну. 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/24/7325464/>
4. Катасонова Я. Сумська єпархія УПЦ МП не згадуватиме в молитвах главу РПЦ через агресію росії. 2022. URL: <https://news.liga.net/ua/politics/news/sumskaya-eparhiya-ne-budet-upominat-v-molitvah-moskovskiy-patriarhat-iz-za-agressii-rossii>
5. Яремишин З. Тернопільський митрополит УПЦ МП публічно відмовився від нагороди путіна. 2022. URL: https://zaxid.net/ternopilskiy_mitropolit_upts_mp_publichno_vidmovivsya_vid_nagorodi_putina_n1537751
6. Від початку війни вже 8 церковних громад Черкащини перейшли до ПЦУ. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3455552-vid-pocatku-vijni-vze-8-cerkovnih-gromad-cerkasini-perejsli-do-pcu.html>
7. Верховній Раді пропонують заборонити Московський патріархат в Україні. 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-mp-patriarkhat-zaborona/31776699.html>
8. Орлова В. Росія вдарила по православній Святогірській лаврі, де ховалися біженці. 2022. URL: <https://www.unian.ua/war/viyna-v-ukrajini-rosiya-vdarila-po-pravoslavniy-svyatogirskiy-lavri-de-hovalisya-bizhenci-foto-video-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11741473.html>
9. Глава УГКЦ до людей світу: “Війна в Україні – це не комп'ютерна гра, це реальний біль людей”. 2022. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/glava-ugkts-do-lyudey-svitu-viyna-v-ukraini-tse-ne-kompyuterna-gra-tse-realnyu-bil-lyudey-8516/>
10. Патріарший собор УГКЦ у Києві став бомбосховищем для киян. 2022. URL: <https://velychl.viv.com/patriarshyj-sobor-ugkts-u-kyuevi-stav-bombosho-vyshhem-dlya-kyuan/>

11. Карітас – на служінні людям в часі війни. 2022. URL: <https://vikna.if.ua/news/category/all/2022/03/18/131756/view>
12. Марків Н. Папа Римський здійснив Акт посвячення України і росії Непорочному Серцю Марії. 2022. URL: <https://vechimiy.kyiv.ua/news/63741/>
13. Вселенський патріарх Варфоломій підтримав українців. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3415365-vselskij-patriarh-varfolomij-pidtrimav-ukrainciv.html>
14. Патріарх Кирило подарував військовим РФ ікону “на перемогу”. 2022. URL: <https://culturemeter.od.ua/patryarh-kyryll-podaryl-voenn%D1%8Bm-ykopu-na-pobedu-132611/>
15. Нежигай І. Священники УПЦ МП вимагають міжнародного церковного трибуналу для патріарха Кирила. 2022. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20220411-svyashhennyky-upcz-mp-vumagayut-mizhnarodnogo-czerkovnogo-trybunalu-dlya-patriarha-kyryla/amp/>